

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven □ centiméternyi területen megféré hirdetmény ára első beiktatáskor 50 krajcár, második beiktatáskor 10 percent, harmadik és minden további beiktatásnál 20 percent árleengedés. Száz □ centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beiktatáskor 1 frt, második beiktatáskor 10 percent, harmadik és minden további beiktatás alkalmával 20 percent árleengedés. Bélyegdíj minden beiktatáskor 30 kr. Mellékletdíj: Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emelet.

Kiadóhivatal

Becsek Dániel könyvtára

Előfizetési felhívás!

A második félv közeledése alkalmából tisztelettel kérjük lapunk pártolóit előfizetéseik megújítására.

Az előfizetési mennyiségek lapunk homlokán olvashatók.

Sz.-Udvarhely, 1877. jun. 15.

Szakács Mózes, *Becsek Dániel,*
laptul. és fel. szerkesztő. kiadó.

KÖZMIVELŐDÉS.

Az erdélyi reformátusok egyházkerületi közgyűlése.

Megnyílt máj. 27-én, bezáródott jun. 2-án késő este, folyt tehát a tanácskozás hét egész napig, még pedig néhány napon délelőtt és délután.

Elnöke volt báró Kemény Gábor egyházkerületi főgondnok, az utolsó napon báró Bánffy Albert és Zeyk Károly szintén egyházkerületi főgondnokok.

Az egyházkerületi igazgató tanács által készített tárgysorozat 40 pontot foglalt magában.

Határozatai közül fontosabbak ezek:

1. Első napon vasárnap megnyitotta a 100—130 tagot számláló gyűlést báró Kemény Gábor elnök, megnyitó beszédében idézvén néhai gróf Mikó Imrének az 1875-ödi közgyűlés megnyitása alkalmával mondott, s egyházkerületünknek ez évtized elejétől háborgó állapotára célzott következő szavait:

„... Fájdalommal kell tapasztalnunk, hogy meglazult az összetartás, bomlásnak indult az az

együttérzés és kiadni készül az az ügybizgalom, amely a protestáns egyházat alapította és eddig fenntartotta“, maga részéről is hozzá tévén:

„... le kell küzdenünk magunkban a gyarló embert, hogy érvényre emelkedjék az igaz hazafi, egyházunknak igaz hive, az önmagába szálló, türelemes és megbocsájtani kész kereszttyén.“

„A küzdelem nem könnyű, mert önmagunkon kell győzedelmeskedni. Ha benne elesenek: erkölcsileg semmisülnénk meg; ha győzedelmeskedünk: nem lesz vesztes fél, csak nyerő és az eredmény egy szebb jövő biztosítása.“

Az új lelkészek kibocsátásával kapcsolatos isteni tiszteleten predikált dr. Bartók György nagyenyedi lelkész, a többi katedrai teendőköt fő. püspökünk végezte szokott méltósággal, kitűnő hatással. Fölvatott, kibocsátott új lelkész volt hét.

2. A kerületi gyűlés minden tagját mondhatni hónapok óta lázas nyugtalanságban tartotta a mandatum-kérdés. Lejárt-e? nem-e?

E nyugtalanság legalább részben megszűnt már a gyűlés második napján hétfőn, himondván a többség titkos szavazati útján, hogy e kérdés fölött napirendre tér. Tiszta László szerencsés magyarázata szerint: nem akar a kényes természetű kérdéshez szólni.

Már e kérdés tárgyalása alkalmával látszott, hogy van az emberekben jó akarat is és igyekeznek magukban a gyarló embert leküzdeni. Azon törvénytárgyaló későbbi határozat pedig, hogy:

„Az egyházkerületi képviselők öt polgári évre választatnak, mely öt év számított azon polgári év első napjától, mely az öt évi cyclusban első és tart azon polgári év utolsó napjáig, mely az öt évi cyclusban utolsó. Az igazgató tanács kötelessége

Elég megjegyeznünk, hogy a rajongás, mint a csüggedés érzetének tartama és mérve véralkatunkban, egyéniségünkben, lelkületünkben határozódik.

Boldogok, akik lemondani tudnak!

Ugy hisszük, nem tévedünk, ha azon — még a psycholog előtt is ép oly megmagyarázhatatlan, mint rendkívüli — lelki állapotot, mit nyelvünkön sejtésnek nevezünk: a remény (hogy ugy mondjuk) delejes érzetének kifolyásakép s ennek mintegy csodaszülötteként tekintjük.

Egyébiránt, talánynak marad ez, mint annyi még! a lélekbuvár előtt...

Vagy nem-e talány az: midőn, a sovárgva érő vágyó lélek, lázas izgatottságában, valamely rendkívüli — s rá nézt nagy horderéjü esemény bekövetkeztét: az embernél több — mintegy látónoki biztonszággal állapítja meg —?

Mert ily lelki állapotok előálltát (létezését) nemhogy tagadhatnók, de sőt történeti tényekkel igazolhatjuk!

Vagy talán, az istenségnek egy-egy titkon bennünk lappangó szikrája nyilatkozik e sejtésekben olykor? emlékeztetőleg, hogy materialisticus irányu századunk anyagelvü törekvéseinek az „istenség“ eszméjét is vakmerőleg elmosni akaró hullámvetései — nem egyebek, mint hitvány buborékok; s mintegy arra utalnak, hogy előbb

a képviselő-választást a cyclus utolsó éve második felében oly időben elrendelni, hogy a választások december 1-ig megtartassanak“, — a mandatum-kérdés keserűségeknek véget vetett, a jövő iránt megnyugtatót adott.

3. Nagy horderéje van a közgyűlés azon határozatának is, hogy a tiszántuli egyházkerület zsinattartási indítványát elfogadta, s a konventi képviselőket meg is választotta, amint ez közlebbi számunkban közölve van.

4. Egyházkerületünknek ez idő szerinti szervezetünk értelmében a püspökkel együtt hat főgondnoka van.

Három főgondnoki állomás üres lévén, a három új főgondnok megválasztása következő sorrendben történt: Zeyk Károly, Tisza László, gróf Bánffy Miklós.

5. Egyházkerületi életünk kérdései három csoportba vonhatók össze, u. m.: *egyházi, iskolai, jog- és vagyonügyi kérdések.*

Mindhárom kérdés-csoportra vonatkozólag volt szerencsése a közgyűlésnek *szakjelentéseket* hallani.

Az első tárgyalta a püspöki jelentés, a másodikat az ideiglenes tanügyi előadó jelentése, a harmadiknak vehető a titkár által fölolvastott igazgató tanácsi jelentés.

Első eset, hogy tanügyi szakjelentést hallottunk, meg van már téve az intézkedés, hogy ne lett légyen utolsó. Mert:

6. Tanügyi előadót választott a közgyűlés *Parádi Kálmán* kolozsvári kollégiumunk egyik tanára személyében. E ténynek — hogy t. i. egyházkerületünk igazgató tanácsában a tanügyi előadó rendszeresítve van — üdvös következményei kimaradhatatlanok.

Önmagunkat s a bennünk és körülöttünk létezőket tanuljuk ismerni, ahelyett, hogy a megfoghatlan eget ostromolnók!

De kissé messze is mentünk talán.

Igen: — van mi bennünk egy titkos, megmagyarázhatatlan, ismételjük: delejes érzet, melynek szülő anyja a remény, — s ez — a sejtés.

Ezen érzetről mondja Schiller „Die Hoffnung“ címü bölcsélet-erkölcsi tanulmány költeményének végsoraiban, hogy:

„Und was die innere Stimme spricht:

Das täuscht die hoffende Seele nicht!“

E mély értelmü szavak, ugy hisszük, eléggé igazolják föntebbi elméletünköt, s nem fogunk tárgyhütlenséggel vádoltathatni, ha — a reményről szólván — a sejtés fogalmát (mint véle teljesen rokon érzetét) szintén elméletünk keretébe vontuk.

A sejtés — mondhatni — reményünk hatványozott kiadása; habár töle egészen sajátzerűleg eltérő nyilvánulásban jelentkezik, amellet, hogy a csalódás lehetőségét mintegy kizárván, a valószínűség határin is átsapong. — —

És most térjünk vissza tárgyunkhoz.

Remélünk mindnyájan: — a gazda, a honfi, a szerelmes, a költő, az áruló, a rab, a száműzött, a koldus és király! S bár csalódtunk, nem egyszer, de százszor: reményeinket ismét újra kezdjük;

TÁRCA.

A reményről.

(Nővéremnek.)

(Vége.)

A reménynek édes testvére a hit; s azért majdnem elváihatlan töle.

Velünk született gyarlóságunkban rejlik oka, hogy amit remélünk, annak teljesültét többnyire hisszük is, a szónak pozitív értelmében, — s megfordítva.

Teszem föl, ha valaminek meg nem történtét reméljük: hisszük is többnyire, hogy az csakugyan megtörténni nem fog.

Hányszor hagy cserben a remény ilszerű föltevésünkben!? arra éltünk adja meg a keserü választ; — elég, hogy reményünk többnyire hitünkkel karöltve jár. Annál szomorubb, ha csalódunkunk kell!

A remény s a hit kölcsönösen támogatják egymást. E kettőnek sajátos vegyülete, tulhajtása szüli (fellengös lelkekben) a rajongást; s viszont, egyiknek vagy másíknak gyöngülése (gyöngye, ingatag lelkekben) a lemondást, csüggedést; mely lelki állapotok keletkeztének behatóbb fürkészését a lélekbuvárookra bizzuk.

Talán immár csak megérjük, hogy az erdélyi reformátusok iskolaügye sem lesz Csáky szalmája.

Fontos határozatok keletkeztek kivált a népiskolaügyben, legfontosabb minden bizonnyal azon *bizottság megalkotása*, melynek tiszte az enyedi tanítóképezde ujjaalakítására vonatkozólag tervet adni, népiskoláink számára tantervet és különféle utasításokat dolgozni. E bizottságtól sokat várunk, mert tagjai: Gáspár János, Sámi László, Jancsó Lajos, Benkő János, Szabó Pál, dr. Kovács Ödön, Szász Béla, Parádi Kálmán.

Középtanodáink ügye is megindul immár.

7. Szőnyegen volt a nagy-enyedi főtanoda vagyongyűje is. Meg van szüntetve a mezőgazdaság házi kezelése. Helyébe lép a haszonbér-rendszer. Lehet remélni, hogy ama fejedelmileg ellátott intézet vagyongyűje ismét rendbe jön.

8. Hogy pedig iskoláinknál *vagyongyűje bizonyodalmak* többé ne igen forduljanak elő: ezután minden három évben egyszer fő- és középtanodáink vagyongyűje helyzetét egy az igazgató tanács által kinevezendő bizottság fogja megvizsgálni. Ez sem rossz.

9. A sepsi-szent-györgyi Székely-Mikó-tanoda igazgató tanára lett Görög István, okleveles tanár.

10. Az udvarhelyi collegium egyik főgondnoka lett Nagy Lajos eddigi algondnok.

11. Az udvarhelyi egyházmegyében egyik főgondnok lett br. Kemény Béla, algondnok lett gróf Haller János.

E gondnoki választások egyház- és iskola-megyénket legközelebről érdeklik, s nagy örömmükre szolgálhat már az is, hogy mindenik választás mondhatni egyhangulag történt.

Lehetetlen meg nem említeni kolozsvári egyházközségünk azon köszönetet érdemlő eljárását, hogy a gyűlési tagok számára egy közébedet rendezett, s ez által is alkalmat nyújtott az egymáshoz közeledni hajlandó egyéneknek egymással való érintkezésére.

Általában véve, örömmel jegyezzük föl, hogy az eddig egymással élesen szembe állott *kisebbség és többség* szóvivő emberei — mert pártról párt-élv és pártprogramm nélkül beszélni sem lehet — egymás iránt több rendben kiméletet, engedékenységet mutattak, s talán lehet remélnünk, hogy végre-valahára leküzdjük magunkban a *gyarló embert*.

Szakács Mózes.

mert mint a nagy életbölcész — Eötvösünk — mondja: „a reményekben nincsen visszalépés...!”
„Célt érünk — vagy nyomorultán vesznünk kell!”

A remény — mánia; ezért mondók főnebb.
A remény — daemon.

Csábosan zengi füledbe ámitó ígeit, s bú-bájos dalára — míg szemeid elé rózsafátylát vonja — eltompulnak érzékeid; földbe gyökerezik lábaid; fejed kábul; ismeretlen kéj fog el, mely fájd és mégis olyan jól esik; szemeid egy általa „festett egékbe” néznek, keresztül ama rózsaszínű fátylon, melyen mint valami kaleidoskopon át, igazóbbnek látod a világot — győzteseknek eszméidet, rád mosolygóknak a soha nem birhatott lányka hazug ajkát, bibornak koldus-foszlányidat... ha tudnád, hogy mindez búbáj, káprázat, délibáb, ködfátyolkép vagy mindez együtt!.. de te nem tudod; mert hallád a syrén tündér-énekét — s veszned kell! Oh, ha ilyenkor mint egy rideg kalmár higgadtan eszmélni s emlékezni tudnánk, hogy annyi csalódás árán, a történeteken okulva, mint egy Janus-fő — mult- s jövőbe látnánk!...

Aligha nem a reményről gondolkozva zendíté meg lantját a hajdankor classicus költője: Horatius, midőn egy ihletett percében e remek intelemmel kezdé szép ódáját:

„Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem...!”

KÖZGAZDASÁG.

Alanyok, nemesítés és iskolázás.

(Vége.)

A szemzésnek két időszaka van: a korai vagy hajtó, ideje június-július, az őszi vagy alvó augusztus utolsó felében és szeptemberben történik.

A szemzés fával vagy anélkül történik és mindkét esetben egészen egyforma vágással. A nemes ágról, melyről szemzeni kell, előbb a lapikat v. leveleket le kell vágni, de a lapi v. levél számára megmaradt; ekkor az ágat úgy kell a tenyérbe fektetni, hogy a vágandó rész a balkéz mutatóujján a hegyével a test felé feküdjék; most $\frac{1}{2}$ centim. a szemén felül egy egyenes keresztvágás történik az ág közepéig; ezután a szemén alul 3 centim. egy hegyesen kezdett (például, mint a tollvágásnál) vágás egész fel a keresztvágásig történik, mely által a szem is kivágódik. Most már az alanyon is egy keresztvágást kell tenni; ettől kezdve a kivágott szemnek tökéletesen megfelelő hosszú vágást kell lefelé tenni, mely által csak a fa héját szabad keresztül vágni; ez megtörténvén: a szemökésen levő éles csonttal a hék annyira megoldódik, hogy a szem alája férjen, ezt jól be kell illeszteni és gyapot- vagy hárssal, nem igen szorosan, sűrűen tekerve bekötni. Vagy fával, vagy anélkül szemzeni — egy a művét! A különbség benne, ha fa nélkül szemzünk, a kivágott szemből a fát eltávolítjuk és így helyezettjük be; nem gyakorolt kéznek fával szemzést ajánlhatok. A szemzést illetően, akár fával, akár anélkül — egy a bányászmód; az alanyokra nézve pedig annyi különbség, hogy a korai szemzettekénél mi helyt két-három levél fejlődött a szemből, mi három hét alatt történik; a kötést, a vadhajításokat és a szemén felül röviden a vadonc hegyét le kell vágni, mi az alvó vagy őszi szemzésnél tavasszal is megtörténhetik.

Mily fontos a fiatal fákat, még pedig célzatosan iskolába nevelni, azt mindenkinek tudnia kellene, ki valaha jó gyümölcsöst plántálni óhajt. Meg kell a leendő, vagy már létező gyümölcsös-kert talaját vizsgálni és az iskolát ily fajtájú talajba alakítani.

Csaknem általán divatozik a faiskolák legjobb talajbani ültetése; a tulajdonos örvend, ha szép, dus növényű oltványokat nevel, pedig öröme rendszeren korai. Midőn több évi fáradozása után jutalmat várna, száz oltványa közül aligha tizet talál, mely él és némileg fizet; ebből következik

Azaz: sokat ne reméljünk egyszerre; de el se is csüggedjünk; ez a középut: s azért a legjobb is.

De hajh, hányszor nem találkozunk éltünk folyamában váratlan, szivrázó eseményekkel, melyek lehiggadtabb, legöntudatosabb, legtisztább, leg hazafiasabb, legférfiasabb, legszentebb számításainkat, törekvéseinket — gyanutlan rejtekeikből — mint Pandora szelencéjéből a nyomor és pusztulás támadva föl — — lesújtó villámként zuzzák semmivé, egyszerre — reményeink fölött — tévén koldusokká testben és lélekben?!

Ki tudna parancsolni ilyenkor a szívnek, — hogy ne érezze egész veszteségét — ha nem a remény —? Ki tudna parancsolni a körülményeknek, az elröpült és soha vissza nem térő időnek — ha nem ismét a remény... ez a ledér tündér... hogy ujjalág rászedjen!

Méltán kiált föl a halhatlan Petőfi:

„Mi a remény? —
Förtelmes kéjleány...!”

S még egy szót.

Vannak — fájdalom — átkosan végzetszerű órái, napjai, évei életünknek, hol, mint Aranyunk mondja: „izenként zsibbad el érzetünk”; s csalódásaink sulya alatt reményvesztetten roskadunk

a gyümölestenyésztés ellenében. Sőt szakemberek elegenden léteznek, kik kereskedelmi nézetből faiskolát nevelnek; minden igyekezetük oda irányul, hamar, sok és szép fákat előállíthatni; ezért nedves, életerős talajt használnak. Pedig jól tudják (ittén az oltványok, igaz, szépen fejlődnek), jól tudják, ha egyszer onnan kiássák, eladják, ritka, mely megmarad; de a haszonvágy ilyeneknél a közérdeket tulszárnyalja, ily egyének mit sem gondolnak a megcsalódottak későbbi véleményével.

De vannak azonban mások, kik ugyan elárúsítás végett három-négy fajtájú talajokban, rendszeres iskolákban fákat nevelnek; és amint becsületes embertől máskép várni sem lehetne, a vevőtől a beültetendő talaj fokozatát, minőségét a lehetőségig kipuhatolják és oda találó iskolából fákat szolgáltatnak ki; örvendenek nemcsak a pénznek saját részökről, de örvendenek a vevő jól sikerült és idővel háládatos fáinak is.

Akik nincsenek azon helyzetben, hogy oltvány-szükségüket saját iskolájukból fedezhessék, hanem mástól vesznek, vegyének biztos helyről; vegyének onnan, ahol minden talajban megélő fákat találhatnak. Legbiztosabb a téli nemesítés minden körülmények között; hogy miért? megfejtem: Téli nemesítésekhez a vadoncok őszszel ásatnak erdőből, vagy iskolázott vadoncokból, ezért nem lehetnek elkényeztetettek; a vadonc töve csak mőhába burkoltak és ily állapotba lesznek nemesítve, tehát mindenféle talajra alkalmasak. A beültetés biztos, a gyökérre burkolt moha egészen rajta maradván, nyáron nedv-, télen melegtartó; tehát biztos az oltványnak bárhol meghonosulása. De hogy mindezen előnyök megmaradjanak, célszerű a télen nemesített fákat az első reá következő őszön megszerezni („mult téli nemesítés“ név alatt); mert ha egy-két évig nem iskoláztatnak, a vevőre nézt mindezen elsorolt előnyök eltűntek.

Hönig S.,
okl. kertész.

KÖZEGÉSZSÉG.

Egészségügyi apróságok.

III.

Fürödhetnek-e a terhes nők?

A fürdési időszak közeledtével vagy talán épen beálltával, helyén látom elmondani a fennirt kérdésre azt, mit a tudomány és tapasztalat helyesnek talált.

A fürdés a test tisztán tartása, vagy vala-

össze, — mint Marius Carthago romjain... s lelkünk — önnön képétől elijedten, mint világok pusztulását hirdető üstökös, szilaj-eszeveszetten rohan az örülés vagy kétségbeesés tátongó örvényébe, míg összeszorult öklünk az eget fenyegetvén, ajkunk görcsös vonaglás közt dühtől tajtékozván, lihegve mennydörgi Hamlettel:

„Akkor nemesb-e a lélek, ha türi
Balsorsa minden nyugét, nyilait?
Va ha kiszáll tenger fájdalom ellen
S fegyvert ragadva véget vet neki?” — —

Talán egy ily végzetes órában irhatta a költő:

„Aki mindenét elvesztvén
Reménységet nem talál:
Annak már az élet szégyen
S kötelesség — a halál!”

E sorok írója nem kíván e téren véleményét mondani; de cikke befejezéseül s egyszersmind érdeklében jónak látja kijelenteni, hogy az itt idézett versszakban előforduló „minden” szó alatt nem hajlandó egyebet — mint minden halandó egyedüli és legdrágább kincsét —: kizárólag a becsületet érteni; s ily értelemben szívesen alá is írja a sorokat; mert: „Ehre verloren — Alles verloren!”

Biró Pál.

mely betegség enyhítője, vagy utógyógymódja gyanánt szokott használtatni.

Legyen a fürdő meleg vagy hideg, természetes édes vízből, vagy ásványosból, vagy épen mesterséggel eszközölt anyagokból előállítva, azok hatása szerint használata is rendez kell hogy kötve legyen, ha annak jó hatása helyett ellenkezőjét nem akarja az egyén elérni.

Addig is, míg a megyénk területén található ásványos fürdőink és gyógy-ivóforrásaink hatása s azok használati módja felől egyetemes tapasztalatimat sorrendben elmondhatnám, a fürdőben ülés idejéről általában mondok annyit, hogy meleg fürdőben egészséges ember úgy mint a beteg használatnál 15—30 percnél többet nem időzhet; hidegben pedig csakis addig, míg a testen a fázás előjelei kezdenek mutatkozni. Magától érthető, hogy a betegek nézve a rendelő orvos kell hogy meghatározza az egyén- és annak betegségéhez mért időtartamot.

Ha a rendelő vagy házi orvos terjedelmes utasítással látta is el betegét, ha a fürdők használatát önmaga nem ellenőrizheti, helyesen cselekszik a beteg, ha fürdőintézetben a fürdő házi orvosának előleges tanácsait s utasításait kikéri. Aki ezt elmulasztaná, legyen az beteg vagy csak szórakozás és üdülésért ott mulató fürdővendég, önjóléte ellen hibáznék.

Egy fontos és sok aggodalomra okot szolgáltató kérdés volt mindig az, ha a terhes nők édes vizü, ásványos, vagy mesterséges fürdőt használhatnak-e a magzat kára és saját életük és egészségük kockáztatása nélkül?

Tekintélyes szakemberek mondtak e dolog felől véleményt, melyet dr. Drescher Münchenből az alábbiakban összegez:

1. A terhesség magában nem akadályozza annak, hogy az áldott állapotban levő nő állapotához mért fürdőt ne használhasson.

2. A fürdők természetes és élettani hatása épen jótékonyan hat az anyagcseréjének előmozdítására.

3. Gyengélkedő állapotú terhes nőknél azok okos használata csak jót eszközölhet, legfeljebb a fürdő minősége- vagy használati módjában lehet az ártalom.

4. A nők idegrendszerében sem található olyasmi, mely azt ellenezné, egyetlen lehet a fürdés iránti ellenszenv. Ha ez nincs, még a gyengült idegrendszerre is javítólag hat a fürdés.

5. Bővérü, vértörődásokra hajlammal bíró nőknél is, legfeljebb a figyelmet ki kell ezen körülményre terjeszteni, s a fürdő minőségét és használatát ahoz kell alkalmazni.

6. Félidő előtt vagy után célszerűbb-e a fürdés, az nem jöhet kérdés alá, mert a tapasztalat azt igazolja, hogy a hatásra nézve ebben különbség nincsen.

Mindezekből azon következtetés vonható, hogy: egészséges terhes nők, bármily koruk, vagy alkotásuk legyenek, terhességük bármely időszakában fürdőzhetnek, mert az egészségüknek nemcsak hogy ártani nem fog, hanem épen hasznára válik.

Gyengélkedők azonban, az egyes betegségek esetek tekintetbe vétele mellett, utasítás szerint kell hogy a fürdőket használják, mikor az azoknak is bizonyosan hasznos fog tenni. L. J.

LEVELEZÉS.

20. sz.
P. V. K.

Felhívás

az erdélyrészi gazdaközönséghez!

A magyar országos központi bizottság idei május 2-áról kelt felhívásában az összes hazai közönséget figyelmeztette arra, hogy Magyarország részvétele az 1878-ban Párisban megnyilvánuló közkiállításon elhatározottat, valamint azon szempontokra, amelyeknél fogva hazánk részvétele e kiállításon szükségesnek és hasznosnak mutatkozik.

E felhíváshoz az alólírt Kolozsvárvidéki bizottság a maga részéről még bátorodik hozzá-

tenni azt, hogy a párisi közkiállításon való tömeges részvételünk kivált gazdasági szempontból feltehető fontos; még pedig első sorban a bor, továbbá főleg a gypju, valamint gabnánk és magvaink lesznnek azon cikkek, melyeket a siker reményével fogunk bemutathatni.

Legnagyobb fontossággal borászatunk illő képviseltetése bír, melynek bemutatására épen a jelen percc legkedvezőbb, mert Franciaország a szőlőtető izsönyu csapásával küzdve, kénytelen lesz a világpiacnak tetemes részét odahagyni; mert továbbá a francián kívül legveszélyesebb versenytársunk, Németország, a párisi közkiállítástól elmarad; — e két körülmény oly fontos tényező, melynek ügyes felhasználása hazai borászatunknak nemcsak széleskörű ismertetést, de hova-tovább nyereséges értékesítést, nagymérvű kiviteli kereskedést is biztosít.

De míg egyrészt eléggé ismeretes az, hogy az erdélyrészi bor kitünő anyagát illetőleg hazánkban majdnem páratlanul áll; ugy másrészt tagadhatatlan az, hogy e kiváló anyag kellő feldolgozásában, az okos pincekezelésben még nem értük el azon fokot, mely annak épségben maradását és illő áron való elárúsítását biztosítaná, minél fogva a külföld silányabb, de kifogástalanul kezelt bora a mi jobb termékünket nem ritkán háttérbe szorítja.

Hogy tehát e tekintetben is helyünket Párisban méltóan megállhassuk, a kiállításra szánt erdélyrészi boroknak központositását és egyöntetű kezelését terveztük, melynek fogantatására az önként és az ügy érdekében minden díj nélkül vállalkozó erdélyi pincegyűlet Kolozsvárt a nmlgu földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium 147—P. V. K. szám alatt kelt magas intézkedésével fel is hatalmaztatott.

Felkérjük ennélfogva az erdélyrészi t. bortermelőket, hogy a párisi közkiállításon boraikkal résztvenni sziveskedjenek. A beküldendő bor 2—3 évesnél fiatalabb ne legyen, egy-egy fajból 30—60 liter (mintegy 3—5 erdélyi veder) lesz a szükséges kezelés végett az erdélyi pincegyülethez Kolozsvárra beküldendő. Boraiknak, mint az erdélyi borvidék gyűjteményes kiállítása, együttesen fognak ugyan szerepelni, de minden beküldött bor a termelőnek saját neve alatt lesz bemutatva, külön megbírálva s esetleg jutalomra méltatva. (Lásd a párisi kiállítás általános szabályzatának függelékében a 13-ik cikket.)

Azon t. bortermelők, kik rendszeres és szakavatott pincekezeléssel bírnak, a kiállításra szánt boraikat palackokban küldhetik be, mely esetben minden egyes fajból 6 palackot kérünk. A palackok alakjára nézve, ugy a célszerűség, mint az egyöntetűség szempontjából, a fehér, vörös és aszaborokat illetőleg az erdélyi pincegyületnek ismert és nála megszerezhető butelliáit kérjük használni. A címirat (etiquette) legyen csinos, de egyszerű; több címirat külön mellékelése azért kívánatos, hogy a palack bepiszkolása esetén azt pótolni lehessen. Címirat-mintákra nézve utmutatással ugy az alulírott bizottság, mint az erdélyi pincegyület szives készséggel szolgál; valamint ezen utóbbi elvállalja annak idején a hordós boroknak palackra fejtéséről, a palackok kellő bedugaszolásáról és légmentes elzárásáról is akként gondoskodni, hogy a bor minden bajtól mentve maradjon.

A Párisba szánt összes kiállítványok és így természetesen a borok is, előzetesen itthon fognak megbíraltatni. E bírálat részletei még eddig megállapítva ugyan nincsenek, de mindenestre gondoskodva lesz arról, hogy legavatottabb szakférfiaink szigorú és névtelen bírálat alá vonják ezen borokat, nehogy valamely, a legmondosabb kezelés dacára sem oda illő termék borászatunknak mindinkább terjedő és féltve őrizendő jó hírnevére homályt vessen és ez által nem csak az egész gyűjteményes kiállítás sikerét a passza, hanem még az óhajta várt kereskedelmi összeköttetések létrejöttének is akadályul szolgáljon. Ez okból kérelmetlenül szigorral kell eljárunk, mert itt már nem az egyesnek, hanem az ország részének érdeke

forog szóban és épen ennek megóvásában s érvényesítésében áll a párisi közkiállításon közvetlen haszná és jelentősége!

Minden egyes beküldött borfajhoz egy jegyzék lesz csatolandó, mely a beküldő névén és lakásán kívül a szőlő megnevezését, a termőtalaj minőségét, fekvését, magasságát, a szüret idejét, a termés jelentőségét, az e célra használt terület kiterjedését és a holdankénti hozamot, valamint a mustnak 10 évi átlagos piaci árát és végre a legközelebbi vasuti állomás megnevezését tartalmazza. A szesz- és savtartalom minden egyes borra nézve itt Kolozsvárt fog annak idején meghatározatni.

A gypjut illetőleg sürgősen felkérjük t. juhos gazdáinkat, hogy nyájuk kiválóbb állataiból kettőt kiszemelve, az egyiknek egész bundáját mosatlanul, a másikat pedig mosva a kiállításra bejelenteni s fenntartani sziveskedjenek. Oly t. gazdatársaknak, kik fajtára vagy színre nézve különböző juhokat tenyésztenek, természetesen természetesen állandó változványokat bemutatni. Ezenkívül juhbőrök is kiállíthatók és szintén egészben lesznnek bemutatandók. Ugy a gypjuhoz, mint a bőrhez jegyzék lesz mellékelendő, mely ki kell hogy mutassa az állat sulyát, korát, nemét és fajtát, melyről a gypju vagy bőr származott, a kiállító által évenként termelt gypju mennyiségét, a gypju 10 évi átlagos árát, a nyájnak közép létszámát, a talaj természetét és végre a rendelkezésre álló legelő terjedelmét.

A mezei és kerti terményeket illetőleg bátrak vagyunk megjegyezni, hogy a kiállításra nem csak azon termékek küldendők, melyek a kereskedelmi forgalomnak tárgyát képezik, hanem teljes növény-példányok is, gyökereitől, szárástól, leveleivel és gyümölcszeivel vagy kalászaival együtt, ugy hogy felismerhető legyen a növény tenyésztési ereje, az általa képzett válfaj és ezen válfajnak egy adott talajban való fejlődési módja.

A magvakhoz jól kezelt száraz mustrák csatolandók elegendő mennyiségben. És pedig a gabonaművekhez: egy kis kéve szárrakkal, kalászokkal és gyökereikkel együtt; a rostonövényekhez: azon növény teljes szára, melyből vették; az olajos növényekhez: a magvak vagy gyümölcsök példányai, valamint a növények is, melyekből az olaj nyeretik.

Minden magmustrából legalább 10 liter (7 kupa) lesz küldendő.

A beküldött mustrához egy jegyzék csatolandó, mely a termelő névén és lakásán kívül a termény közepsúlyát, a termőtalaj minőségét, fekvését, magasságát, a vetés és aratás idejét, a termés jelentőségét, az e célra használt terület kiterjedését és a holdankénti hozamot, valamint a 10 évi átlagos piaci árát tartalmazza.

Ezen felsoroltakon kívül más mezei, kerti, állati termékek, szeszek, serek, liqueurök, konyhai készítmények, háztartási és általában gazdasági eszközök és gépek, sat. sat. bejelentését köszönettel fogadjuk és azokra nézve a bővebb felvilágosítást készséggel megadjuk.

Hogy hazai gazdaközönségünket a párisi közkiállítás iránti részvételre minél inkább buzdítsa, alulírt bizottság még azon áldozattól sem riadt vissza, hogy ez érdekében Eöry Tivadar, Fekete Pál és Gamauf Vilmos urak személyeikben külön küldöttest utaztasson, kik, amennyire lehetséges, a t. termelő urakat személyesen felkeresni s nekik a minden néven nevezendő felvilágosítást és segédkezést megadni, különösen pedig a csatolandó jegyzékek ott a helyszínen kitöltetni fogják. Miután azonban ugy az idő rövidsége, mint az utaztatás költséges volta nem fogja megengedni, hogy küldötteink mindenütt megfordulhassanak, szivesen kérjük a kiállítani szándékozókat, hogy becses bejelentéseiket akár közvetlenül hozzánk, akár pedig a kolozsvári kereskedelmi s iparkamara területén megalakult décsi, besztercei, szász-régeni, maros-vásárhelyi, dicső-szent-mártoni, tordai, gyula-fehérvári, szamos-ujvári és nagy-

enyedi kiállítási albizottságok egyikéhez *mielőbb* beküldeni ne terheltesse.

Miután a párisi közkiállítás érdekében folyó levelezések és küldemények portómentesek, felkéretnek a t. felek, hogy amennyiben ezen kedvezményt igénybe venni óhajtják, akár ezen alulírott bizottsághoz, akár a felsorolt albizottságokhoz intézendő leveleiket, a küldő minőségének megjelölésével és „*Hivatalos felszólítás folytán*” megjelöléssel lássák el.

A párisi közkiállítás Kolozsvárvidéki bizottsága:
Kolozsvártt, 1877. június 5-én.

TISZA LÁSZLÓ, GAMAUF VILMOS,
osztály-elnök. titkár.

Sz.-Udvarhely, jun. 11.

Tegnap tartotta meg a helybeli jótékony nőegylet a Sósfürdő helyiségében tűzijátékkal és táncal egybekötött nyári multságát.

Ha e nyári multságáról előrebocsátottuk, hogy azt a tevékeny és fáradhatatlan jótékony nőegylet rendezte, mely Ugron Lázárné ó mlga és özv. Lakatos Jánosné ó nga tapintatos és buzgó vezetése alatt oly sok szép sikerrel működik, — kimondottuk egyszersmind azt is, hogy az fényesen sikerült minden tekintetben, mert nemcsak a bevétel összege bőven fedezte a kiadásokat és a szegények segélyezésére jelentékeny összeg maradt meg (a cél ez volt), hanem a résztvevő nagy közönség is igen-igen jól mulatott. De meg is szoktuk, hogy a nőegyletnek, bármibe kezdjen, minden szokott és pedig igen kedvezően sikerülni. Mondanunk sem kell, hogy a bölcs és ügyes vezetésen kívül, ezt a buzgó egyleti tagoknak is lehet köszönni. Ez alkalommal úgy vettük észre, hogy Kovács Jánosné ó nga volt a rendező bizottság vezetője és segítkeztek neki özv. Korondi Mózesné, Kassay Lászlóné, ifj. Szakács Imréné és Madarász Véri.

Mind a férfi-, mind a nővilágból igen számszerűen jelentek meg. A vigadók közt láttuk a kitűnő Mátrai-művészpárt. A szomszédfalvakra is sokan jöttek, s a kedélyes mulatozás a legfelsőbb fokra emelkedett. Több szép ismeretlen nőt is láttunk városi szépeink mellett. Hossza sor lenne mindenik szépségnek nevét felsorolni. Nem is fogunk hozzá, nehogy valakit tévedésből mellőzve, figyelmetlenül láttassunk. Az első „százszorszép” virágot is láttuk az idén egy kedves fiatal leány személyében. Hogy ki volt — nem nevezzük meg; ő tudja, s ez nekünk elég; mások pedig ne vegyék tőlünk rossz neven, ha levelezői szabadságukat ennek főlemlítésére használjuk fel. A levelező is csak ember.

A rendező bizottság által nyújtott gyönyörű tűzijátékban az egész közönség igen nagy élvezetet talált.

Csak egy egyszerű megjegyzést engedjen kockáztatnom a t. jótékony nőegylet. Több oldalról hallottam azon megjegyzést és magam is osztom e nézetet, hogy sokkal célirányosabb volna, ha a t. jótékony nőegylet inkább pénztára javára jövedelmeztetné az általa rendezett multságokat és társas összejövételeket, mint a szegények közti kiosztásra. Alig jut egy forint egy-egy szegénynek az ily jövedelmekből, míg ellenben, ha a pénztár gyarapodnék, nagyobb szabású célokat mozdíthatna elő a t. jótékony nőegylet. Erről különben más alkalommal majd többet is mond *Csicseralji.*

Sz.-Udvarhely, jun. 13.

Mátrai B. Béla nejjével, a kolozsvári nemzeti színházról, szerencsétlenül székelyföldi körutazásában városunkat, f. hó 9-én és 12-én este tartotta meg minden tekintetben fényesen sikerült előadásait és pedig az első, amint már e lapokban jelezve is volt, a reáliskola s a második a nőegylet javára.

9-én előadatott egy „*Jer ide!*” című drámalett 1 felvonásban; írta W. Gy., fordította Mátrai

Béla. Ezt követte: „A holló” Poe Edgarnak ismeretes kitűnő költeménye, Szász Károly fordításában; szavalta Mátrai B. Végül jött: „A cselédcsinék” bohózatos vigjáték 1 felv., írta Decourcelle, fordította Szerdahelyi Kálmán.

12-én előadatott: „*Macbeth*” Shakespeare tragoediájából egy pár jelenet (a király-gyilkolás), követvén ezt „A fülemile” Arany Jánosnak ismert szép költeménye, szavalva Mátrai B. által és befejezve Fredro Sándornak az „Érettségi vizsga után” című 1 felv. vigjátéka, Radnótfáy Sámuel fordításában.

E két előadás alkalmával meggyőződünk arról, hogy közönségünk a művészet iránt határozott érzékkel bír. Nemcsak a néha-néha föllépő műkedvelőket pártfogolja, hanem, ha művészek hívatóknak rá, akkor sem marad hátra. Mindkét este igen nagy és szép közönség gyűlt össze. Ami pedig az előadásokat illeti, volt is miben gyönyörködni. Mátrai az alakító művészetnek különbféle színeiben mutatta be magát; tehát több oldalról tájékoztatta magát, illetőleg tehetségei és képzettsége iránt a közönséget. Mondanunk sem kell, hogy szereplései minden tekintetben kitűnőek voltak. Ha őt a hazai művészet terén már elismert neve előre nem ajánlja és hirtelen meg nem előzi, akkor is kitűnő művészetével csak jött, látott és győzött volna. Igazán művészi alakító tehetsége elragadta a műértő közönséget. Különösen a vigjátékokban felmutatott alakjai maradnak sokáig emlékeztetünkben. A furfangos János ur inasa a „Cselédcsinék”-ben és az „Érettségi vizsgát” már kiállott Adolf ur felülmúlhatatlan alakítások voltak, minőt közönségünk Udvarhelyt régóta nem élvezett. Nem is maradt el a sűrű taps, sok kihívás és virágbokréta.

Sietünk kijelenteni azt, hogy ez estélyek sikereiben Mátrai asszonynak igen sok része van. Kedves és értelmes játékával, ha nem is emelkedik a művészetben oly magasan járó férje mellé, de mindig kedvence tudna lenni közönségünknek. Ő is a vigjátékokban inkább otthonos; de már első föllépéssel, a „*Jer ide!*” című drámaletten is, meghódította közönségünket. Fölösleges is tán mondanunk, hogy férjével egyenlő mértékben aratta a tapsokat, nyerte a virágbokrétákat és részesült kihívásokban.

Afelett kiválólag örvendünk, hogy Mátrai is meg van elégedve az eredménnyel. Erre mutat legalább az, hogy még egy előadás rendezésére vállalkozott. Szombaton, azaz f. hó 16-án ismétli a „Cselédcsinék”-et és azonkívül előadja — szóbeli kijelentése szerint — „A feleségem” című vigjátékot. Élvezettel nézünk azon est elébe is. Amint hisszük, közönségünk sietni fog, hogy az eddig jótékony célra működött művészpárt bőven jutalmazza.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Hazánk e héten is élvezte az áldásos békét, habár neve — fegyveres béke.

— Képviselőházunk megkezdte ugyan tanácskozásait, de az Ausztriával létesítendő kiegyezés aligha el nem marad — őszre.

— A panszlavismus boldogító kezének ujjai kezdenek mutatkozni hazánk némely vidékein is. Ugocsa megyében — hír szerint — orosz papok gyűléseznek, tedeumoznak. Oláh hazánkiai Fogarasban titkos komitét alkottak, s fegyverképes ifjakat szállítanak Oláhországba, sat. sat.

— A csataterek közül e héten sincs az Alduna mellett egyéb hír, mint az, hogy az oroszokat bizonyos, Dunán átkelési kísérlet alkalmával ismét visszaverték a törökök. A kaukázusi csatateren megakadt a muszkák szerencsésének szekere, mert a törökök kezdik magukat összeszedni. Montenegroban pedig épen fényes diadalokat nyertek e héten, három irányban támadván meg egyszerre a csernagorcekat, s kivált egy ötvencöt óráig tartott ütközetben tönkre vevén a győzhetetlen hegyi lakosokat.

— A párisi kiállítás magyar országos bizottsága a bejelentési határidőt közkívánatra július 15-re halasztotta.

— Királyunk ó felsége dr. Haynald Lajos kalocsai érseknek a Szent-István-rend nagykeresztjéet adományozta.

— Nyilvános köszönetet mond a helybeli jótékony nőegylet f. év június 10-ediki nyári multságának rendező bizottsága tekintetes Fankovich Gyula főreáliskolai tanár urnak azért, hogy az ekkorra tervezett tűzijáték rendezését, folkérés folytán, szívesen elvállalta s az esős idő dacára is, az egybegyűlt közönségnek ez által is

egy kellemes órát szerezni sziveskedett. Sz.-Udvarhely, 1877. jun. 15. Kovács Jánosné, r. b. f. Özv. Korondi Mózesné, Daróci Jánosné, Madarász Veronika, Kassai Lászlóné, ifj. Szakács Imréné.

— Nyilvános köszönet. Mátrai B. Béla ur 22 frt 74 krnyi összeggel gyarapította a főreáliskolai zenekar pénzalapját, mely összeg az általa f. hó 9-edikén rendezett szini előadás kimutatott tiszta jövedelmének fele része; e nagyalkü adományért köszönetet mond Suppan Vilmos, a főreáliskolai zenekar felügyelője.

× Előző számunkban tett ígretünkhez képest tudatjuk olvasóinkkal, hogy a székely művelődési és közgazdasági egylet udvarhelymegyei vidéki tagjainak alakuló közgyűlése f. júniushó 5-én miképpen folyt le. E közgyűlésen az egyletnek Udvarhely megyében levő 35 tagja közül alig jelentek meg és pedig nagyrészt a helybeliek közül — 9-en. Két egyén, névszerint Szakács Mózes tanár és dr. Nagy Sámuel ez alkalommal irakoztak be az egylet tagjai közé. A fölvetett jegyzőkönyv szerint 1. Dr. Török Albert alispán előterjesztette, hogy az egylet budapesti központi választmányának felhívása folytán hívta össze az udvarhelymegyei tagokat, az alapszabályok 17. §. értelmében leendő megalakulást végett. Tudomásul vétetett. 2. Ugyancsak ő fölhívta a megjelent tagokat, hogy a vidéki választmányt válasszák meg. Megválasztattak, a lehetőségig tekintettel arra, hogy a tagok helyben lakók legyenek: Ugron Gábor, Kozma Ferenc, dr. Török Albert, Kassai F. József, Benkó Gyula, Jakab Gyula, Raffay Károly, Kényos Béla és Szakács Mózes. 3. A vidéki választmány tiszti karát követhetőleg alakította meg: elnök lett Ugron Gábor, alelnök Kozma Ferenc, jegyző Benkó Gyula és pénztárnok Szakács Mózes. 4. Az eddig keletkezett iratok átadattak a jegyzőnek. 5. Török Sámuel egyleti tag egy évre szóló 5 frt tagsági díjat időközben az alispánnak lefizetvén, az átadatott a pénztárnoknak. 6. Elnök megbízott, hogy a tagsági díjaknak mielőbbi befolyása iránt intézkedjék. 7. Felvetetvén azon kérdést, hogy mikép lehetne eszközölni, hogy a megyében az egylet tagjai szaporodjanak, indítványoztatott és ennek folytán el is határozatott, hogy e célból tartassék f. é. augusztus havában egy közgyűlés, melyre tagokon kívül még más érdeklődők is meghivatának, s e közgyűlés köztessék össze egy felolvasásokkal és hangversennyel párosult táncmultsággal, mely közgyűlés által a nagyobb mérvű érdekeltség fölkeltetvén, a tagok számának emeléséről beható tanácskozás tartatnék. A közgyűlésnek a határozat értelmében leendő megtartásával elnök és a választmány bízott meg.

— A sz.-udvarhelyi róm. kath. főgymnasium folyó évi vizsgálatainak rendje: június 18-án a VII. oszt. a hittan-, bölcsészeti- és történelemből, a 7. oszt. tantermében; a VI. oszt. a magyar, latin és görög nyelvből, a 8. oszt. tantermében; az V. oszt. a természetrajz, számtan, mennyiség- és természettani földrajzból, a rajzteremben. 19-én a IV. oszt. a hittan- és történelemből, a 7. oszt. tantermében; a III. oszt. a természettan- és számtanból, a 8. oszt. tantermében; a II. oszt. a hittan-, latin és magyar nyelvből, a rajzteremben. 20-án az I. oszt. a hittan-, latin és magyar nyelvből, a rajzteremben; a VII. oszt. a magyar, latin, görög és német nyelvből, a 8. oszt. tantermében; a IV. oszt. a magyar, latin és német nyelvből, a 7. oszt. tantermében. 21-én a VI. oszt. a hittan-, történelem- és német nyelvből, a 8. oszt. tantermében; a III. oszt. a hittan-, történelem- és földrajzból, a rajzteremben. 22-én az V. oszt. a hittan-, történelem- és német nyelvből, a rajzteremben; a VII. oszt. a természettan- és számtanból, a 8. oszt. tantermében. 23-án a III. oszt. a magyar, latin és német nyelvből, a rajzteremben; a VI. oszt. a természetrajz- és számtanból, a 8. oszt. tantermében. 25-én a IV. oszt. a vegytan- és számtanból, a 8. oszt. tantermében; az V. oszt. a magyar, latin és görög nyelvből, a rajzteremben. 26-án az I. oszt. a földrajz-, természetrajz- és számtanból, a rajzteremben; a II. oszt. a természetrajz-, számtan- és földrajzból, a 8. oszt. tantermében. 28-án délutáni 5 órákor az I—VII. oszt. a tornából, a tornászati helyiségen. 29-én délelőtt 8 órákor hálaadó istentisztelet, 9 órákor zárónapi a rajzteremben. — Jegyzet. A vizsgálatok napoként reggeli 7 órákor kezdetnek meg és azok alatt az ifjúság rajz- és írásművei közszemlére kitétetnek. A fennírt vizsgálatokra a t. c. szülőket s a tanügy barátait tisztelettel meghívja Sz.-Udvarhelyt, 1877. június 10-én a főgymnasium igazgatósága.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.